

מחשבה למעשה

בית מדרש ללימוד והוראת ההלכה
בראשות הרב בוטרמן שליט"א

בעלון השבוע...

ברכה אמעשה // אחס מטאן <
חודש אלו // גשבה קעין כוחמג <
איסור והיגר // חק יקא <
האכז שבה // נמיג חנה שבה <
מעשה קדיבור // גרד גנאי באה"כ <

אג האון נגן אקווא גמ כמבהג www.kollel.org.il

ברכה למעשה

לחם מטוגן

הרב לייב לויטן

שטיגון כזה אינו נחשב לבישול, ולכן גם אם אין בו כזית, אם נשאר עליו צורת לחם ברכתו המוציא. אך שאר הפוסקים סוברים שגם טיגון בשמן מועט נידון כבישול, ויש לברך עליו מזונות אם אין בו תואר לחם. ולמעשה מכריע המ"ב (קס"ח נו') לאכול לחם שטוגן בשמן מועט רק בתוך הסעודה.

לפ"ז לחם שמטגנים אותו בשמן עם ביצים וגבינה הדין כך: כשהטיגון הוא בשמן עמוק, אם זה חתיכות גדולות בשיעור כזית, מברך המוציא, ואם לא מברך מזונות. אם הטיגון הוא בשמן מועט יש להקפיד על אחד מהשניים, או שיהיה בפרוסות כזית ואז מברך המוציא, או שילוש את הלחם היטב עם הגבינה והשמן באופן שלא תהיה ניכרת עליו צורת לחם, ואז ברכתו מזונות.

וכמו"כ ברכת הקרוטונים שהם חתיכות קטנות של לחם מטוגן שנותנים במרק, שאם טיגנו בשמן עמוק, ברכתם מזונות, ואם טוגנו בשמן מועט, בזה נחלקו הפוסקים ואם יש בהם תואר לחם, אין לאכול את המרק אלא בתוך הסעודה.

אך אם החתיכות לא טוגנו, (וכמו שרגילים בכמה בתים לייבש חתיכות חלה וליתנם במרק), ברכתם המוציא אפילו אחרי שנתנם במרק, ולא אומרים שהמרק מבשל אותם ויאבדו ברכתם, כיון שהמרק בצלחת הוא כלי שני ולא מבשל, וממילא בכזה אופן מברך על כל המרק המוציא, אבל אם נתן קודם את הקרוטונים בצלחת, ועליהם עירה את המרק מהסיר, יש ספק אם העירו מבשל או לא, ויש לאכלם רק בתוך הסעודה.

בשו"ע סימן קסח' ס"י פסק עפ"י הגמ' ברכות לז: שיש שלושה חילוקים בלחם.

א לחם שבישלו או השרו בכלי ראשון, אם יש בו כזית ברכתו המוציא, ואם אין בו כזית, אע"פ שנשארה בו צורת לחם, ברכתו מזונות משום שכיון שהתבשל אינו חשוב תואר לחם. [וכזית הכוונה שלפני הבישול היה בלחם כזית וגם עכשיו יש בו כזית, אבל אם היה כזית בהתחלה והתמעט ע"י הבישול, או שלא היה כזית בהתחלה והתנפח בבישול, ברכתו מזונות. מ"ב נד"].

ב לחם שדיבקו אותו בדבש, סוכר או גבינה וכדו' ללא בישול, כגון פשטידה שמעורבים בה חתיכות לחם בלי בישול, גם אם אין בהם כזית מברכים על זה המוציא אם יש על זה צורת לחם.

ג לחם שלא בושל, אלא שפיררוהו לפירורים דקים, לא מתבטל מהם שם לחם כל זמן שלא בישלו אותו ולא נילושו בדברים אחרים.

ודנו הפוסקים אם טיגון דינו כבישול, וממילא אם אין בו כזית אע"פ שיש בו תואר לחם ברכתו מזונות, או שאין דינו כבישול אלא כמו האופן השני שמועיל בו תואר לחם. ויש בזה שלושה מקרים.

א לחם שטיגנו אותו בשמן עמוק, דינו לכו"ע כבישול לכל דבר ואם אין בו כזית מברך מזונות.

ב לחם שהניחוהו במחבת וזילפו על המחבת שמן רק שלא יידבק למחבת ויישרף, דינו כאפייה גמורה וברכתו המוציא.

ג לחם שטיגנו אותו במעט שמן (היינו שהוא לא עמוק, אבל נתנו את השמן כדי שייספג בו הטעם ולא רק שלא יידבק), נחלקו בזה הפוסקים. דעת המ"א

תשובה בעין בוחנת

שגדולה כ"כ תשובתנו. ומביא בספר **לקח טוב** משל יפה לכך. מעשה באיכר נבער מדעת שהעמיס על עגלתו את יבול שדהו, ערמות אלומות לאין מספר, וביקש להכניסן לאסמו, אך משהגיע לפתח אסמו, נכנסו רק הסוסים אבל העגלה עמוסת האלומות נתקעה, ניסה שוב ושוב, אך כמות האלומות גבוהה הייתה מגובה הפתח. עבר במקום לץ אחד ואמר לו: 'למה תכה סוסיך לשווא, והלא סחורתך גדולה היא מהפתח'. 'ומה אעשה' שאל האיכר. 'קנה ממני משקפת ממרכולתי' ענה הלץ, 'וכשתביט דרכה תראה כמה גדל הפתח, וכך תכניס עגלתך'. קנה ממנו האיכר משקפת, וירא והנה גדל הפתח, אך משניסה שוב להכניס עגלתו נתקעה היא משום מה. 'כסיל שכמוך' קרא הלץ, 'כשהגדלת את הפתח, הגדלת את העגלה עמו, מה שעליך לעשות הוא לסובב את המשקפת ולהקטין את הסחורה'. עשה האיכר כדבריו, אך שוב אין עגלתו נכנסת. 'מה עשית לי' שאל האיכר. 'הפעם נכשלת בצד השני' אמר הלץ, 'כשהקטנת את הסחורה הקטנת את הפתח עמה. מה שהנך נצרך לעשות הוא להביט מצד האחד על הפתח ולהגדילו, ואז להפוך את המשקפת ולהביט מצד השני על סחורתך ולהקטינה'. גם הפעם שמע האיכר בקול הנוכל, הביט מצד אחד והגדיל פתחו הביט מהצד השני והקטין עגלתו, אך הכל מבינים שאת הפתח לא הצליח לעבור. אנחנו הרואים הכל מהצד, צריכים מאוד ליזהר שלא להיות מאותם השוטים.

בפרשתנו נכתב (פרק ל' פסוקים ב' ג'): "וְשַׁבְּתָה עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ... וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ". בספר **מסילת ישרים** (פרק ד') שואל שאלה מהותית בכל עניין התשובה. מצד אחד כתוב כאן שיש אפשרות לתשובה, ומצד שני כתוב (ב"ק נ.) 'כל האומר הקב"ה ותרן הוא, יותרו חייו, וא"כ מדת הרחמים למה היא עומדת. ועונה שם בארוכה, ותמצית דבריו כך: הדברים לא סותרים כלל זה לזה, שהאמת היא שלחוטא מגיע שייענש מיד, ושהעונש יהיה בחרון אף, ושלא יהיה שום תיקון לחטא כלל, אך מדת הרחמים נותנת שלא ייענש מיד ושהעונש לא יהיה עד לכלה, ושיוכל לחזור בתשובה על החטא שחטא. אך צריך החוטא לדעת שאם לא ישוב בתשובה, מדת הדין לא תשוב ריקם, וייענש כפי דינו, ואף ייענש על כך שלא חזר בתשובה, וכפי שנאמר (מדרש רבה בראשית 20) 'מאריך אפה וגבי דילה'. ועל דרך צחות מביא בספר **'ומתוק האור'** רמז לדבר, בתהילים נאמר (פרק עח' פסוק לח'): "וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר עֲוֹן וְלֹא יִשְׁחִית וְהַרְבֵּה לְהַשִּׁיב אָפֹן וְלֹא יַעֲרִי כָּל חַמְתּוֹ". ונחלק הפסוק לג' העניינים שלעיל, "יְכַפֵּר עֲוֹן וְלֹא יִשְׁחִית", משמע מקבל את השבים ואינו הורגם. "וְהַרְבֵּה לְהַשִּׁיב אָפֹן", משמע מאריך אפו ולא מענישם מיד. "וְלֹא יַעֲרִי כָּל חַמְתּוֹ", משמע גם שמעניש אינו מכה בחרון אף. אך שאנו באים לשוב בתשובה, עלינו לשים לבנו שלא חלילה נקטין מחומרת עוונותינו ושלא נחשוב

מרק ירקות

ראשית יש לדעת שירק המוחזק שיש בו תולעים נחשב מבחינת ההלכה כוודאי יש בו תולעים ולא רק כספק (ש"ך יור"ד סימן פ"ד סוס"ק כ"ט). תערובת שיש בה תולעת שלימה אין האיסור שבה בטל אפילו אם יש בהיתר פי אלף מן האיסור משום

שאלה: האם מותר להשתמש בכרובית או שאר ירק שאינם מגידול מיוחד המוחזקים שיש בהם תולעים בשביל להכין מהם מרק טחון. תשובה: בשביל לענות על שאלה זו יש לנו לדעת כמה כללים חשובים.

לבטל את האיסור אבל אם דרך אותו המאכל היא לאוכלו טחון כגון מרק טחון או ריבת תותים וכדו' כיון שגם בשביל גוי הוא היה טחון אין זה נחשב מבטל איסור לכתחילה כלל, אלא שמסייג הט"ז (קל"ז ס"ק ד, וע"ע סימן צ"ט סק"ז) שהיתר זה הוא רק אם אינו יכול להוציא את התולעים או שיש בזה טורח גדול (פמ"ג) אבל אם יכול לברור את התולעים והוציאן אין להתיר. ולפי זה בנידון שלנו מותר לכתחילה לקנות ירק המוחזק כמתולע ולהשתמש בו למרק טחון היטב באופן שבוודאות לא יישארו בו חרקים שלימים ובלבד שיבדוק את הירק עד כמה שיוכל בלי טרחה מרובה (ע"י שישרה במי סבון וכדו').

שתולעת שלימה היא חשובה ואין לה ביטול לעולם כמבואר בשו"ע יור"ד סימן ק'.

אמנם נכון שאם ריסק את התערובת "ויודע בוודאות שהתולעת התרסקה" התערובת מותרת על ידי שהתולעת בטלה בשישים. אך בכל זאת אסור בידועין לטחון את התערובת "כדי" לבטל את התולעת משום שגזרו חז"ל שאסור לבטל איסור לכתחילה ואם ביטל במזיד התערובת אסורה לאותו אדם המבטל ולמי שבטלו בשבילו כמבואר בשו"ע יור"ד סי' צ"ט סעיף ה'.

אלא שכאן יש לדעת כלל גדול שכל האיסור לבטל איסור לכתחילה זה רק אם באמת כוונתו בשביל

הרב יונתן גרוזמן

הלכות שבת

נתינת מתנה בשבת

אולם יש שתי דרכים שבהם יכול אדם לתת מתנה בשבת: א. באופן שיאמר לאחר שיזכה עבורו במתנה מער"ש, והזוכה אינו צריך לדעת מיהו המקבל. **מקור הדברים:** בשו"ע (חו"מ סי' רמ"ג ס"א) כתב שאפשר לזכות במתנה על ידי אחר, ובסמ"ע (שם ס"ק י"א) הביא חולקים שבמתנה לא מועיל לזכות שהרי שונא מתנות יחיה ויש לחוש שאינו רוצה בכך. ובקצוה"ח (שם סק"ב) הקשה עליו שסוגיות ערוכות שמתנה נחשבת זכות, ובערוך השולחן (חו"מ סי' רמ"ט ס"ד) כתב שהולכים אחר רוב בני אדם שאינם מקפידים בכך ששונא מתנות יחיה, וכך נוקטים להלכה. ב. וכן אם מקבל המתנה אינו קונה בשבת אלא נוטל אותה בתורת השאלה ואת הקניין יעשה במוצ"ש מותר. **מקור הדברים:** לפי שכל האיסור בנתינת מתנה הוא רק על מעשה הקניין.

העולה מן הדברים: א. אסור ליתן מתנה בשבת ויו"ט. ב. אלא אם כן יזכה ע"י אחר מער"ש, או יתן בתורת השאלה.

שאלה: פסק השו"ע בהלכות יום טוב (סי' תקכ"ט ס"ב) שחייב אדם לקנות לאשתו במועד בגדים ותכשיטים, וכיון שפעמים שאדם נותן לאשתו את המתנה בחג עצמו, עלינו לברר באיזה אופן מותר לתת מתנה בשבת ויו"ט?

תשובה: נתינת מתנה אסורה בשבת כמבואר בבית יוסף (סי' תקכ"ז) שהביא את דברי המרדכי שכתב בשם הבה"ג שמי שלא הניח עירוב תבשילין מקנה את קמחו לחבירו והוא יאפה ויבשל עבורו, וביאר המרדכי טעם ההיתר להקנות לחבירו ביו"ט כיון שהוא לצורך מצווה. והב"י תמה על דבריו למה הוצרך לזה שהוא מצווה, אלא שבהכרח דעת המרדכי לאסור כל קניין בשבת ויו"ט, ובמג"א (סימן ש"ו סקט"ו) העתיק כן להלכה שאסור ליתן מתנה בשבת, וכן פסק המשנ"ב (שם ס"ק ל"ג), ואולם לצורך שבת מותר כמו שנהגו להקנות הלולב והאתרוג ביו"ט ראשון של סוכות בקניין על מנת להחזיר כיון שהוא צורך מצווה.

גדר גנאי בלה'ר

מדבר עליו, וימצא שאחד אומר דבר על שני אנשים, באחד הוא מספר על ידי זה שבחו, ובאחד הוא עובר על ידי זה על איסור לשון הרע. ואבאר דברי, כגון אם יאמר על איש שאחרים מספיקין לו את מזונו ואין לו דאגת פרנסה, שהוא לומד לערך שלוש או ארבע שעות ביום, הנה לפי ערכו יהיה לו זה לגנאי גדול, ולשון הרע מקרי, ואם יאמר זה גופא על בעל הבית שטרוד בפרנסתו, הוא לו לשבח גדול.

והזהר אחי, שאל יטעה אותך היצר לאמור, הלא אמרו חז"ל, 'כל מאי דעלך סני לחברך לא תעביד', ותטעה לומר, מה אמרתי עליו, שהוא אינו לומד תורה רק שלוש או ארבע שעות ביום, הלא איני מצווה לאהוב אותו יותר מכמוני, והלוואי שהיו אומרים עלי שאני לומד תורה שלוש או ארבע שעות ביום. אבל באמת זהו טעות. דכוונת הגמרא, 'כל מאי דעלך סני...' היינו אם היית במדרגתו, היה דבר זה שנאוי לך. ובאמת זה תלוי לפי האיש שדיבר עליו, והמקום והזמן, אם לפי העניין יהיה זה לו לגנאי, בוודאי לשון הרע הוא מן הדין".

דוד ומשה חברים טובים משכבר הימים, נפגשו בשבת אחר הצהריים לשיחת חברים.. שמעת על יוני, הבחור הצדיק הזה שלמד איתנו בישיבה.. שאל דוד את משה, "שמעתי שיוני לומד כל יום ארבע שעות ברציפות.." סיים דוד.

מה איתך, אנחנו ממש לפני ראש השנה, אמר משה לדוד, איך אתה כך מגנה את יוני.. אתה לא מפחד מאיסור לשון הרע..

לשון הרע, מה לשון הרע בזה.. הייתי שמח מאד להצליח ללמוד כל יום ארבע שעות.. ועוד ברציפות.. נכון, אמר משה לדוד, בשבילך, שהינך עסוק לפרנסתך במשך רוב היום, זה יהיה באמת הישג אדיר אם תצליח ללמוד ארבע שעות ביום, אבל יוני החבר שלנו, הוא אברך – שזה העיסוק שלו כל היום – תורתו אומנותו. הוא אמור ללמוד כל היום ולא רק ארבע שעות, וכשאתה מספר עליו שהוא לומד ארבע שעות, זה ממש דברי גנאי.

כותב החפץ חיים (כלל ה' הלכה ה-ז): "ודע עוד כלל פשוט בעניין לשון הרע, שתלוי לפי האיש שהוא

שאלה למחשבה

השואלן ערוך הסימן ע"ג מביא אג האיסור לקרוא בשטרי הדיוטוג בשבט (שלא יהיה דיבורך השואלן ערוך סימן ע"ה נפסק אהאכה שבא רחוב הרחב ט"ז אמה ושישים רבוא מהאכיס בו נחשב ארשוג הרבים ואסור אלאא בו (והמשנה הכונה שם פוסק שגם אם אין שישים רבוא מהאכיס ברחוב אך הרחוב רחב ט"ז אמה כאוי אלא רבא אהחמיך שלא אלאא בו) יהודה קופלמן הקי בשכונת פרדס כל הולך כמידי שבט אחיו המגורר ברחוב חזון איש הקני הקי וכעג שאאגו הפיו האם מוגר או אהעביי אג עלאג הגיעוק ברחוב ז'בוטניסקי? (שלא אף שישים רבוא עובדים בו אך הם אינם עובדים בקלא אלא הככה) והאם מוגר שיביא אבנו בן החמש אהעביי אג עלאג הגיעוק? והאם הדין משנה כשעגן אגיו?

(על שאאג השבוע ניגן אדון עם הכה באגרי הכואל או במייל)